

เทศน์เช้า วันที่ ๘ เมษายน ๒๕๔๘

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองตากต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

มันเป็นยุคเป็นคราวนะ ถ้ายุคคราว คนเกิดมามีโอกาสสร้างบุญกุศล คูณเวลายุค เห็นไหม เกิดมาสมัยถึงพุทธกาล หลวงปู่ลีวัดอโศการามจัดสมโภชถึงพุทธกาล จัดงานใหญ่โตมากเลย จัดงานใหญ่โต แล้วครูบาอาจารย์เรามาเป็นกำลังใจ มาเชิดชูศาสนา นี่คนเกิดมาเป็นยุคเป็นคราว คราวใดยุคใดได้ทำบุญกุศล ได้สะสมบุญกุศลไป

บุญกุศล คุณะเวลาเราเกิดขึ้นมา คูณอย่างเช่นเราเป็นคนไทย โดยถ้าเอาวิทยาศาสตร์มา พิสูจน์นะ นี่เตี้ยเรามาจากเมืองจีน แม่เราเป็นลูกครึ่งเกิดในนี้ เราเป็นคนไทยไหม? แต่เราเกิดในเมืองไทย เราเป็นคนไทย เราเป็นคนไทยเพราะอะไร? เพราะจิตใจเราผูกพันกับไทยไง จิตใจเราผูกพัน เราชักชาติ คุณะคุณอย่างพวกทางยุโรปเข้ามาเขาศึกษาภาษาไทย เขารักวัฒนธรรมไทย แต่ทางกายภาพเขาเป็นฝรั่งนะ เขาไม่ได้เป็นคนไทยเลย แต่ในหัวใจทำไมเขารักล่ะ?

นี่เราบอกว่าการพัฒนาของร่างกายส่วนหนึ่ง การเกิดของมนุษย์สังคมมันแปรสภาพไป ส่วนหนึ่ง เวลาจิตมันเกิดมันตาย เวลาพัฒนาทางร่างกาย เวลาพัฒนาทางวัดขึ้นป้องกันให้ร่างกายแข็งแรง ป้องกันการติดเชื้อโรค คัดสายพันธุ์กันเพื่อจะให้สังคมให้คนเจริญเติบโตขึ้นมา แต่การคัดสายพันธุ์ของใจล่ะ? ถ้าใจได้สะสมมา เห็นไหม ใจได้สะสมมา ใจมันเกิดมันตายขึ้นมา มันเป็นจิตเป็นนิสัยนะ

เรื่องข้างนอกเป็นเรื่องข้างนอก ประชาชนต่อไปจะคล้ายคล้ายกัน เพราะอะไร? เพราะการเคลื่อนย้ายของสังคมมันเป็นสภาวะแบบนั้น แต่เรื่องของหัวใจล่ะ? การเคลื่อนย้ายได้ไหม? มันต้องมีการพัฒนานะ เราสร้างบุญกุศล ที่ว่าเราเกิดมาถึงคราวถึงยุคถึงสมัย นี่ไง ถึงคราวถึงยุคถึงสมัย สมัยที่มันเจริญรุ่งเรือง สมัยที่ว่าสังคมสงบร่มเย็น เขาเกิดมาสมัยสงครามข้าวยากหมางแพง ต้องมีความทุกข์ความยากไป แล้วคนจะเกิดมาสภาวะแบบนั้น

ย้อนกลับไปเรื่องของโลกนะ เรื่องของโลก เห็นไหม คูณเปลือกของโลกเคลื่อนไปตลอดเวลา เปลือกของโลกไม่คงที่นะ มันจะเคลื่อนไปตลอดเวลา แต่ถ้ามันเคลื่อนไปหวุนแรงไป

มันก็เกิดแผ่นดินไหว นี่มันจะแปรสภาพของมันตลอดไป โลกก็เป็นแบบนี้ โลกถึงเป็นอนิจจัง ใจ โลกเป็นอนิจจัง โลกแปรสภาพไปตลอดเวลา แล้วเราเกิดเป็นยุคเป็นคราวขึ้นมา เรื่องของโลกก็ส่วนหนึ่ง เรามองโลกถ้ามองความเข้าใจนะ เราทำเหมือนกับเป็นผู้ใหญ่ ไฟเป็นของร้อน แต่เราเอาไฟไปใช้ประโยชน์ไฉ่

นี่ก็เหมือนกัน โลกมันเคลื่อนไปสภาวะแบบนี้ ถ้าเราเข้าใจมัน เราทำมัน เราควบคุมมัน มันก็เป็นประโยชน์กับเรา แต่ถ้าเราไปแบกมันเราก็เป็นทุกข์เป็นยากนะ คุณสิเวลาครูบาอาจารย์ ท่านบอก ท่านแสดงธรรมออกไป เขาจะเอาหรือไม่เอามันเรื่องของเขานะ แต่ธรรมเหนือโลก ธรรมที่แสดงออกไป แต่โลกจะเอาหรือไม่เอาละ? มันเป็นความเห็นของเขา นี่ความเห็นของเขา

เหมือนกันเลย เราเกิดมาชีวิตหนึ่ง ถึงที่สุดแล้วต้องพลัดพรากจากกัน เราต้องสิ้นชีวิตไป เป็นธรรมดา แต่หัวใจมันไม่เคยตาย สิ่งที่ไม่เคยตาย สิ่งที่ไม่เคยตาย เห็นไหม แล้วมันเป็น ความผูกพัน ความผูกพันนะ นีรูปร่างข้างนอกส่วนหนึ่ง แต่หัวใจมันมั่นคงของมันขึ้นมา เพราะอะไร? เพราะมันนิ่งของมันไง มันเข้าใจของมัน นี่รู้แจ้งโลกนอกโลกใน ถ้ารู้แจ้งโลกในแล้ว ความรู้แจ้งโลกใน รู้แจ้งจนหมดกระบวนการของมันแล้วมันเข้าใจไปหมดใจ รู้แจ้งโลกใน แต่ทางวิทยาศาสตร์เขาเป็นส่วนๆ นี่วิชาชีพร่างไร นักวิทยาศาสตร์แขนงใด สาขาใด เขาก็รู้ เฉพาะสาขาของเขา เขาไม่เข้าใจเรื่องไปทั้งหมด รู้ส่วนใดมันก็เฉพาะส่วนนั้น แต่เขาก็สงสัยส่วนอื่น

แต่ถ้าเรารู้จักโลกภายใน รู้จักต้นขั้วของความคิดออกมาจากภายใน เห็นไหม จิตมันพัฒนาอย่างนั้น มันถึงไม่ตื่นตื่นไปกับโลกนอก ถ้าโลกในมันจบกระบวนการของมันแล้วจะไม่ตื่นตื่นกับโลกนอกเลย โลกนอกกับโลกใน ความเป็นไปของร่างกายและความเป็นไปของจิตใจ ถ้าความเป็นไปของจิตใจ เราถึงว่าเกิดยุคใดสมัยใดคราวใด ยุคใดสมัยใดคราวใดมันก็เป็นโอกาส

ถ้าเป็นโอกาส คุณะคุณองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าต้องปรารธนา เป็นพุทธมารดาที่ต้องปรารธนาเป็นพุทธมารดา เป็นพระบิดาก็ต้องปรารธนา เป็นอัครสาวกก็ต้องปรารธนา แต่สาวก สาวกะ แล้วเป็นไปขับเคลื่อนเพราะมันแปรปรวนตลอดเวลา ถ้าเราแปรปรวน เห็นไหม องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าออกไปบิณฑบาต เห็นภคฤหัสถ์ ๒ คนนั่งอยู่นี้ยิ้ม ตอนเย็นพระอานนทถามว่า

“อืมเพราะเหตุใด”

“คฤหัสถ์ ๒ คนนี้ถ้าเจอเราขณะที่เขาเป็นคหบดีอยู่ อย่างน้อยเขาจะได้เป็นพระอนาคา”

แต่ปัจจุบันก็เจอ นี่สาวกสาวกจะมันแปรปรวนอย่างไร ถ้าโอกาสของเขา ถ้าเกิดฟังธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้วซึ่งใจ พอใจการกระทำนั้น มันสามารถทำได้ นี่บุรุษอาชาไนยจะเลือกสิ่งที่เป็นคุณประโยชน์กับตัวเอง สิ่งที่เป็นประโยชน์กับหัวใจ สิ่งที่เป็นประโยชน์กับหัวใจเราทำอะไรละ? สิ่งที่เป็นประโยชน์กับหัวใจ คุณใช้เวลาเขาคิดวัคชินกัน เขาป้องกันร่างกายของเขาเพื่ออะไร? เพื่อไม่ให้ติดเชื้อ

ศีลก็เหมือนกัน ถ้าเรามีศีลเป็นความปกติของใจ เห็นไหม สิ่งนั้นจะเข้ามาเรื่องของหัวใจ เราไม่ได้ ถ้าหัวใจของเรามีวัคชินป้องกัน ถ้ามีวัคชินป้องกันขึ้นมาแล้ว แล้วมันจะพัฒนาขึ้นมาของมันอีกชั้นหนึ่ง ถ้าพัฒนาขึ้นมามันก็เห็นจากภายใน นี่มันเป็นความสุขจากภายในนะ ความสุขจากภายนอกส่วนหนึ่ง ความสุขจากภายนอกคือเครื่องอาศัย ปัจจัยเครื่องอาศัย แล้วถ้าสังกรรมเย็นเป็นสุข เช่น เราเกิดมา เห็นไหม เราเกิดมา คุณจักรพรรดิสิ พระจักรพรรดิเวลาเกิดขึ้นมา สังคมจะปรับสภาพเข้าหากัน สิ่งส่วนหนึ่ง นี่สิ่งมีขุนนางแก้ว ขุนคลังแก้ว ทุกอย่างเสมอกัน แล้วเวลาจักรมันหมุนล่ะ? ถ้าจักรมันหมุนถึงคราวๆ จักรพรรดิต้องออกบวช เพื่อสังกรรมเป็นสภาวะแบบนั้น

ดูเวลาผู้ทรงศีลทรงธรรม ถ้าผู้ทรงศีลทรงธรรมอยู่ในอาณาจักรของใคร? จักรพรรดิองค์นั้น นี่ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล ข้าวปลาอาหารอุดมสมบูรณ์ สิ่งที่ข้าวปลาอาหารอุดมสมบูรณ์ สังคมจะมีความร่มเย็นเป็นสุขไหม? ถ้าสังคมมีความร่มเย็นเป็นสุข นี่เรื่องศีลปวัณนธรรมมันจะมีความร่มเย็นเป็นสุขมาก เพราะอะไร? เพราะเราไม่อึดคัดขาดแคลน ถ้าเวลาเขาอึดคัดขาดแคลนล่ะ? สิ่งที่อึดคัดขาดแคลน สังคมมันก็ต้องแบกรับภาระนั้นไป วัณนธรรมก็ต้องแปรปรวนไปธรรมดา

นี่เกิดเป็นยุคเป็นคราวเป็นสภาวะแบบนี้ นี่คนบุญเกิด คนบาปเกิด ถ้าเกิดมาทุกข์มายากก็เกิดมาทุกข์มายาก แต่มันก็ซ้อนกันนะ ในสงครามก็มีเศรษฐกิจขึ้นมาได้ เพราะอะไร? เพราะเขาค้าขายในสงครามนั้น วิกฤตอย่างนั้นสร้างคนขึ้นมาได้

นี่ก็เหมือนกัน ทุกสังคมมีคนดีและคนเลวปนกัน มันอยู่ที่จุดยืนของใจ ถ้าใจมีจุดยืนของ เขาขึ้นมา สิ่งนี้มันจะเป็นประโยชน์กับเขาทั้งหมดเลย ประโยชน์ เห็นไหม เพราะจะเข้าใจสภาวะ แบบนั้น ถึงวิกฤติเราก็สร้างบุญกุศลของเราได้ เราก็พาสังคมนั้นไปร่มเย็นเป็นสุขได้ ถึงสังคมมี ความสงบร่มเย็นเราก็ทำประโยชน์ของเราได้ แต่ถ้ามันเป็นจิตใจที่มันเห็นแก่ตัว มันเอาเปรียบ เขา จะสังคมอย่างไรมันก็ทำลายไปหมดเลย มันทำลายนะ ทำลายโดยที่ไม่มีใครรู้ ทั้งๆ ที่ใจเราก็ ไม่รู้ เพราะโลกในมันมืดใจ โลกในมันมืดว่าสิ่งนั้นเป็นประโยชน์

ความเป็นประโยชน์อย่างหยาบๆ เราได้สังคม ได้จุดยืน ได้ความมั่นคงของใจ เห็นไหม มันเป็นสังคมหยาบๆ แต่ถ้าคนมีศีลมีธรรมล่ะ? นี่เราเสียสละ ได้อาหารมาเราก็ให้ผู้อื่นก่อน ให้ ผู้อื่นก่อน เราจะไม่ต้องการสิ่งนั้นเลย สังคมกลับมีความร่มเย็นเป็นสุข แล้วเราจะมีความทุกข์ ความยากเป็นอย่างนั้นไหม? มันไม่เป็นอย่างนั้นหรอก เพราะอะไร? เพราะว่าการปรารถนาของ ตัณหาความทะยานอยากกับความเป็นจริงมันต่างกัน ตัณหาความทะยานอยากมันเอามาสะสม เอามาเกินความพอดี

ถ้าความเป็นธรรมนะมันเป็นความพอดีของมัน เราอดหรือเราอึดขนาดไหน ชีวิตเราจะ ไม่ถึงเป็นอย่างนั้นไปหรอก เราจะไม่ถึงกับตายไป แต่ถ้าเราทำสภาวะอย่างนั้นมันจะกลับมา นี่ผู้ มีธรรมจะเป็นสภาวะแบบนั้น ผู้มีธรรมไม่เห็นแก่ตัว แม้แต่ของเราอัตคัดขาดแคลนขนาดไหน มันก็เจือจางกัน พอเจือจางกันสังคมร่มเย็นเป็นสุขไหม? แต่ถ้ามันเป็นกิเลสตัณหาความทะยาน อยากรู้ว่ามันไม่พอ สิ่งนี้เป็นความพอดีของเรา แล้วก็มีความวิตกกังวล มันก็สะสมเข้าไปจน คนอื่นเขาเดือดร้อนไปหมดไป

สิ่งที่เดือดร้อนไปหมดเพราะอะไรล่ะ? เพราะหัวใจมันอ่อนแอ โลกในมันบกร่อง ถ้า โลกในมันบกร่อง น้ำในภาชนะถ้ามันบกร่อง มันจะมีเสียงดังมาก ถ้าน้ำในภาชนะนั้นเต็ม สิ่ง นั้นเสียงจะเบามาก มันจะเป็นความนิ่งของใจดวงนั้น นี่ความปรารถนาจากภายใน การพัฒนา ของจิตนะ จิตนี้ไม่เคยตาย มันจะพัฒนาของมันไป ถึงมีพระโพธิสัตว์ ถึงมีผู้ที่มีวิฤทธิภาวะของใจ สูงและต่ำ แล้วถ้าสังคมนั้นมีวิฤทธิภาวะที่สูงขึ้นมา การสื่อสารการพัฒนา มันก็ง่ายขึ้น แต่มัน เป็นไปได้ไหมล่ะ? เพราะอะไร? เพราะมันเป็นผลของวิฤทธิภาวะ

เวลาครูบาอาจารย์นะ ในพระไตรปิฎกมีปัญหาขึ้นมา นี้จะไม่มีความผูกแค้น ไม่มี ความผูกโกรธ บอกอย่างนี้คือผลของวิญญูะ เหมือนกับในสวนผลไม้สวนหนึ่ง มันมีพรรณไม้ต่างๆ เกิดขึ้นมา แล้วฤดูกาลการให้ผล ออกดอกออกผลมันก็ต่างกัน

นี่ก็เหมือนกัน การเกิดของแต่ละวาระ ระหว่างพ่อแม่ลูก เห็นใหม่ การเกิดก็ต่างกัน ความเห็นของเด็กความเห็นของผู้ใหญ่มันก็ต่างกัน นี่ผลของวิญญูะ ผลของวิญญูะคือมันไม่สม ความปรารถนาของเราไง เวลาเราโตขึ้นมาแล้วเราต้องการให้เด็กพัฒนามาเสมอเรา มาทันเรา มันเป็นไปได้หรือไม่ได้หรือ เด็กมันจะพัฒนาไปถึงยุคคราวของเขา มันจะพัฒนาเป็นผู้ใหญ่ขึ้นมา พัฒนาเป็นผู้เฒ่าผู้แก่ขึ้นมา แล้ววิญญูะของเขาก็จะพัฒนากันไป แต่ของเรากาลเวลามันบังไว้ อย่างนี้

กาลและเวลา ถึงกาล ถึงคราว นี้อกาลโก ถึงว่าสภาวะธรรมที่ไม่มีกาลไม่มีเวลาเป็นส่วน หนึ่ง แต่เรื่องของวิญญูะมันเป็นกาล มันเป็นเวลา มันเป็นยุค มันเป็นสมัย แล้วการเกิดนี้เกิดในยุค ในสมัยใด คุณเวลาพระโพธิสัตว์ปรารถนาเกิดเป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นี้อไว้ก่อน เลย ถึงยุคถึงสมัยมันจะแปรสภาพไป

ดูกาลเวลา เห็นใหม่ ๑๐๐ ปีของเราเท่ากับเขา ๑ วัน นี่มันสับเปลี่ยนกันไป เขารอแค่ ๑ วัน เรานี้ไป ๑๐๐ ปี แล้วเราว่ารอถึงกับหนึ่ง มันจะยาวนานขนาดไหน ๕,๐๐๐ ปี ๑๐,๐๐๐ปี เกิด มาชีวิตนี้ ๘๐,๐๐๐ ปี เกิดมา ๘๐ ปี ถึงคราวทุกสิ่งจะแปรสภาพอย่างนี้ไป โลกเจริญแล้วเสื่อมมัน แปรสภาพของมัน นี่เราไปคิด ไปคาด ไปหมาย ในปัจจุบันนี้เราคาดไปอนาคต เราคาดไปใน อดีต เราคาดไปหมดเลย ในปัจจุบันนี้เราทำคุณประโยชน์อะไรเพื่อเรา ถ้าในปัจจุบันทำ ประโยชน์เพื่อเรา

เวลานี้เป็นสมมุตินะ จะกี่ชั่วโมงกี่นาทีก็สมมุติ ปัจจุบันนี้เรามีความสุขของเรา ปัจจุบันนี้ สิ่งที่เป็นปัจจุบัน เห็นใหม่ ชีวิตของสัตว์อายุเขา ๗ วัน ชีวิตของเรา ๑๐๐ ปี ชีวิตนี้มันก็เป็นสมมุติ อันหนึ่ง สมมุติอันหนึ่ง ถ้าเรามีจิตอันนี้ ความสุขอันนี้ มันพอใจกับอันนี้ สิ่งนี้มันเป็นปัจจุบัน แล้วย้อนกลับมาถึงจิตใจของเรา ถ้าจิตใจของเรามันพัฒนามาอย่างนี้ จะไม่ไปติดกังวลกับสิ่ง ใดๆ เลย

เมื่อวานมีมา ทุกคนปรารถนาว่าจะไปเกิดพบพระศรีอารย์ สิ่งใดจะสะดวกสบายหมด เรา ถามเขาว่า “เอ็งมีสิทธิ์อะไรจะไปเกิดยุคพระศรีอารย์ เอ็งมีสิทธิ์อะไร? พวกเอ็งนี่เอ็งปรารถนาเอ็ง

มีสิทธิ์อะไรกัน?” การจะปรารณามันต้องสร้างบุญกุศลมาร่วมกัน นี่เอ็งคิด เอ็งคาดหมาย ผันไป
ในอนาคตไป

แล้วในปัจจุบันนี้เราเกิดมาเราพบพุทธศาสนา แล้วเราไม่ศึกษากัน เราไม่ประพฤติปฏิบัติ
กัน ว่าประพฤติปฏิบัติแล้วมันยาก เพราะอะไร? เพราะกิเลสมันต่อต้านไง ความเห็นจากภายใน
มันต่อต้าน การกระทำคุณงามความดีของเรานั้นก็เป็นเรื่องเสียเปรียบๆ ไปหมด ทำอะไรก็มีการ
เสียเปรียบ เราเสียเปรียบ เราแพ้เขา เราแพ้เขา

แพ้เป็นพระ ชนะเป็นมาร การแพ้การชนะกันนี้มันเป็นการแพ้ชนะจากมุมมองของแต่ละ
บุคคลนะ แต่ถ้าการแพ้เพื่อจะชนะ แพ้เพื่อให้สังคมร่มเย็นเป็นสุข แต่เราเป็นผู้แบกรับเขา เราเป็น
คนจนเจอเขา สิ่งที่เราทำสภาวะแบบนี้ขึ้นไป แล้วจิตใจมันจะมีบุญกุศล ใ้บุญพาเกิดอันนี้
ต่างหาก แล้วเราไม่ได้ทำอะไรเลย ขณะเกิดในปัจจุบันพบพุทธศาสนายังปฏิเสธ รอเวลานั้นๆ
แล้วจะไปเกิดพบพระศรีอารย์เพราะอะไร?

เพราะเหตุของเรานั้นต่ำเกินไป แต่เราคาดหมายไป เพราะเราศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้าว่าพระศรีอริยเมตไตรยจะมาตรัสรู้อีกคนหนึ่ง แล้วสังคมนั้นจะมีความ
ร่มเย็นเป็นสุข เราก็ปรารณากันๆ เราปรารณาเราทำได้ทำเหตุสมควรไหม? ความไม่สมควร

เราถึงบอกว่า คิดนี้มันคิดได้ แต่ความเป็นจริงมันจะเป็นอย่างที่เราคิดหรือไม่? ถ้าความ
จริงคิดหรือไม่ เห็นไหม นี่ถึงเหมือนกับที่ว่าเราสมัครงานสิ่งใด เขาเต็มแล้ว เขาสิ้นแล้ว เราเข้าไป
ไม่ได้ มันจะเป็นอย่างไร?

นี่ก็เหมือนกัน ได้แต่คิดเอานะ ทั้งๆ ที่ว่าของในปัจจุบันนี้มี ความคิดของกิเลสมันเป็น
อย่างนี้ มันเลื่อนไป มันคาดหมายไป มันทำให้เราเสียโอกาส สิ่งที่เสียโอกาสเราไม่ต้องไปคิด
สภาวะแบบนั้น คิดในปัจจุบันนี้ ถ้ามันแก่ที่ปัจจุบันนี้จบมันก็จบ ถ้าแก่ไม่จบเราก็สะสมบุญญา
ธิการไป มันจะเป็นไปหรือไม่เป็นไปมันเป็นที่เหตุ

“ธรรมทั้งหลายมาแต่เหตุ” สิ่งคุณงามความดีทั้งหลายมาแต่เหตุ เราสร้างบุญกุศลของเรา
ขึ้นมามันจะทุกข์จนเจ็ญใจอย่างนี้เป็นเพราะว่าเราไปยึด ถ้าเราไม่ยึดสิ่งนี้มันจะไม่ทุกข์เลย ไม่มี
ความทุกข์สิ่งใดเลย เพราะอะไร? เพราะสิ่งนี้เราไปยึด มันเป็นเรื่องธรรมดา เป็นเรื่องสังขธรรม
เป็นธรรมดา แต่ถ้ามันเป็นภาวะรับผิดชอบว่าเราต้องการทำความดีขึ้นมา เราไม่ใช่ยึด เพียงแต่มัน

เป็นมรรค เป็นความต้องการ ความปรารถนาที่เราทำให้ดี เราจะไม่ไปเสียใจดีใจกับมัน มันก็ไม่
เหนียวมากเกินไป มันก็ไม่เครียดมากเกินไป มันก็ไม่เป็นทุกข์กับหัวใจนี้มากเกินไป

สิ่งที่สุดวิสัย นี่ผลของวิญญูะเป็นอย่างนี้ มันเป็นผลของวิญญูะใช่ไหม? ถ้าเราเห็นเป็นผล
ของวิญญูะ เราเห็นเป็นผลของการแปรสภาพไปของธรรมชาติ เราก็จะไม่ไปทุกข์ร้อนกับมัน แต่
ถ้าเราสร้างคุณสมบัติได้ มันก็ไปเกิดเป็นเทวดา เป็นอินทร์ เป็นพรหม ถึงที่สุดถ้ามันไม่เกิด
อีกมันทำลายเชื้อไขอันนี้หมดมันก็เป็นการพัฒนาใจของเรา นี่โลกใน

จิตพัฒนามาอย่างนี้ จิตเข้มแข็งขึ้นมาได้อย่างนี้ ร่างกายเข้มแข็งขึ้นมาโดยการกระทำของ
เรา แต่ขณะที่เข้มแข็งขนาดไหนมันก็เป็นเรื่องของสภาวะกรรม คนเกิดมาไม่เหมือนกัน กรรม
เห็นไหม เรื่องกรรมมันจะให้ผลต่างๆ กันไป แต่การกระทำของจิต กรรมถึงที่สุดแล้วมันก็
ทำลายหมด ถึงที่สุดกรรมอันนี้ก็สิ้นสลายไป กรรม...กรรมแก้ไขได้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัม
พุทธเจ้าให้เชื่อกรรม ถึงที่สุดแล้วกรรมดีและกรรมชั่ว จิตนี้พ้นออกไปจากกรรมดีและกรรมชั่ว

(เทพสิ้นสุดเพียงเท่านี้)